
Metodiski ieteikumi darbam
pēc 6. klases skolēnu zināšanu
diagnosticēšanas

PAR DROŠĪBU INTERNETĀ UN MEDIJPRATĪBU

Sniedzam ieteikumus un piedāvājam saites uz resursiem,
kas izmantojami mācību procesā, pilnveidojot skolēnu zināšanas
par drošību internetā un attīstot medijpratību.

Ieteikumi izstrādāti, balstoties uz
Diagnosticējošā darba tematiem un jautājumiem.

DROŠĪBA INTERNETĀ

NODERĪGI RESURSI

IZMANTOJIET PLAKĀTU

Iepazīstieties ar „PĒTĪJUMS PAR 9 LĪDZ 16 GADUS VECU BĒRNU UN PUSAUDŽU MEDIJPRATĪBU LATVIJĀ” rezultātiem

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLASĒ
<p>1. Lielākajai daļai sociālo platformu (Instagram; Facebook; Snapchat, Youtube utt.) drošības apsvērumu dēļ ir noteikts vecuma ierobežojums, lai varētu reģistrēties. Kāds tas parasti ir?</p>	<p>a) no 10 gadiem; b) no 13 gadiem; c) no 16 gadiem.</p>	<p>Sociālo tīklu platformu izstrādātāji ir noteikuši 13+ vecuma ierobežojumu, lai pasargātu bērnus no riskiem, ko var radīt neapdomīga rīcība publiskā vidē. Izplatītākie riski saistīti ar pārāk privātu fotogrāfiju un video publicēšanu, neapzinoties, ka par fotogrāfiju izplatību kontrole pazudīs. Nereti bērniem nepieciešams pieaugušo atbalsts, lai izvērtētu un izprastu situācijas nopietnību un pieņemtu pareizāko lēmumu problēmsituācijas risināšanai.</p>	<p>Iepazīstiniet skolēnus ar šādiem materiāliem un pārrunājiet tos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • IZZIŅAS MATERIĀLS PAR SOCIĀLO TĪKLU LIETOŠANU • SOCIĀLO TĪKLU DROŠĪBAS CEĻVEDIS • GALVENIE RISKI, LIETOJOT SOCIĀLOS TĪKLUS
<p>2. Kas jādara ar e-pastu, kas saņemts no personīgi nepazīstama sūtītāja?</p>	<p>a) jāatver e -pasts, taču nav jāatver atsūtītie pielikumi; b) nav jāver vaļā šāds e-pasts, drošāk uzreiz to dzēst; c) jāatver e-pasts un atsūtītie pielikumi, lai pārlicinātos, ka tur nav vīrusa.</p>	<p>Lai arī jaunāki bērni pārsvarā e-pastu izmanto tikai, lai reģistrētos sociālajos tīklos vai spēlēs, ar laiku viņiem jāsaprot, ka e-pasta galvenais mērķis ir apmainīties ar informāciju. Varbūt drošāk šķiet nevērt vaļā e-pastu no nepazīstamas personas, bet vēlāk dzīvē tā būs ikdienišķa situācija, kad nepazīstamas personas sūtīs dažādus sadarbības piedāvājumus, jautājumus vai noderīgu informāciju. Iespējams arī, ka skolēns pats būs reģistrējies kādam pasākumam, pieteicies studijām, nometnei vai vasaras darbam un tieši e-pastā viņš saņems atbildi. Tādēļ skolēniem jā māca izprast e-pasta vēstuļu būtību. Lielākais risks ir saistīts ar pielikumiem, kas pievienoti e-pastam – jo nereti šādi tiek izplatīti datorvīrusi.</p>	<p>Lai nostiprinātu skolēnu izpratni par to, kā atpazīt riskus, kas saistīti ar ziņojumu apmaiņu e-pastā, izmantojiet Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūcijas (CERT.LV) sagatavoto informāciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • KO DARĪT UN KO NEDARĪT E-PASTĀ? • KĀ ATPAZĪT PIKŠĶERĒŠANU?

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLASĒ
<p>3. Par interneta vidē izdarītiem pārkāpumiem var sodīt tāpat kā reālajā dzīvē. No kāda vecuma Latvijā iestājas administratīvā un kriminālatbildība par rīcību gan reālajā dzīvē, gan arī interneta vidē?</p>	<p>a) no 14 gadiem; b) no 16 gadiem; c) no 18 gadiem.</p>	<p>LR Administratīvo pārkāpumu kodeksa 12.pantā noteikts, ka pie administratīvās atbildības saucamas personas, kuras līdz administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdim sasniegušas četrpadsmit gadu vecumu.</p> <p>Krimināllikuma 11.pants nosaka, ka pie kriminālatbildības saucama fiziska persona, kas līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.</p> <p>Administratīvais pārkāpums vai noziedzīgs nodarījums ir sodāma rīcība neatkarīgi no vides, kurā tas ir izdarīts, t.i., reālā vai virtuālā vide.</p>	<p>Pilnveidojiet skolēnu izpratni par atbildību interneta vidē, izmantojot materiālus ŠEIT.</p>
<p>4. Kas var notikt ar fotogrāfijām, video un informāciju, kas ir publicēta internetā? Atzīmē nepareizo atbildi!</p>	<p>a) to varēs redzēt ikviens, arī pilnīgi svešas personas; b) to varēs viegli izdzēst; c) to kāds, iespējams, izmantos, lai mani izsmietu.</p>	<p>Jebkuru internetā ievietotu vai kādam nosūtītu fotogrāfiju vai video kāds cits var saglabāt uz savas ierīces, pārsūtīt tālāk vai ievietot internetā. Bērniem jāatceras, ka, tiklīdz fotogrāfija ir ievietota sociālajos tīklos vai kādam nosūtīta, kontrole pār tās izplatību pazudīs un to, iespējams, nekad vairs nebūs iespējams izdzēst.</p>	<p>Pārrunājiet ar skolēniem drošu uzvedību internetā, izmantojot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sociālā eksperimenta rezultātus „CIK DAUDZ PAR BĒRNU VAR UZZINĀT INTERNETĀ?”, • stundu plānu „ANONIMITĀTE INTERNETĀ”, • stundu plānu „INTERNETA LIETOŠANA MOBILAJĀ TĀLRUNĪ”, • stundu plānu „SEKSTINGS – TĀ GALVENĀS PROBLĒMAS”.
<p>5. Atzīmē pareizo apgalvojumu. Ja es pieslēdzos publiski pieejamam WiFi, kurš nav aizsargāts ar paroli, tad:</p>	<p>a) es droši varu lietot savu ierīci, ne par ko neuztraucoties; b) es nedrīkstu lejupielādēt liela apjoma failus; c) kāds var pieslēgties un piekļūt visai informācijai un fotogrāfijām, kas atrodas manā ierīcē.</p>	<p>Lai izvairītos no nepatīkamām situācijām dzīvē un internetā, ir jābūt piesardzīgam. Nepazīstami cilvēki, privātas informācijas izpaušana – bērniem vēl trūkst dzīves pieredzes, kas pieaugušajiem ļauj būt uzmanīgiem. Skolēniem jāsaprot, ka cilvēki internetā var uzdoties par jebko un katram lietotājam ir savi (ne vienmēr pozitīvi) nodomi komunikācijā.</p>	<p>Lai veidotu skolēnu izpratni par publisko WiFi tīklu izmantošanu, iepazīstieties ar „Delfi” rakstu „63% INTERNETA LIETOTĀJU IKDIENĀ PAKĻAUJ SAVUS PERSONĪGOS DATUS DROŠĪBAS RISKIEM”.</p>

KRITISKĀ DOMĀŠANA

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLAŠĒ
<p>6. Apskati konfekšu etiķeti un atzīmē nepatieso informāciju:</p> 	<p>a) konfektes „Gotiņa” ražo SIA „Skrīveru gotiņa”;</p> <p>b) konfektes sastāvā ir piens un sviests;</p> <p>c) šī ir klasiskā piena konfekte „Gotiņa”.</p>	<p>Mediju pratība ietver prasmi uztvert un analizēt informāciju, kas ir visapkārt – ziņās, reklāmās, produktu etiķetēs gan attēlu, gan tekstu veidā. Bieži mēs pavirši uztveram informāciju, izlasot tikai virsrakstu, izcelto informāciju. Lai radītu pieradumu uztvert un analizēt sev būtiskos vēstījumus, svarīgi mācīt skolēnam meklēt atbildes uz šiem jautājumiem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kas ir autors, un kādam mērķim kalpo vēstījums? 2. Kādas vērtības, viedoklis pausts šajā vēstījumā? 3. Kas ir izmantots, lai piesaistītu uzmanību? 4. Vai iespējamas dažādas vēstījuma interpretācijas? 5. Kas nav pateikts šajā vēstījumā, apzināti izlaists, kāpēc? 6. Kas pelna (iegūst kaut ko) no šī vēstījuma? (<i>ReneeHobbs</i>) 	<p>Izmantojiet uzdevumu no grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” nodaļas „Es meklēju tīmeklī” 34.–53. lpp.</p>
<p>7. Lai noskaidrotu, vai šī fotogrāfija ir īsta, Tu:</p> 	<p>a) paskatītos vēl citas tās dienas fotogrāfijas medijos un sociālajos tīklos. Ja vairāki cilvēki tajā dienā ievietotu informāciju par sniegu vasarā un dažādas fotogrāfijas, tad šai informācijai varētu ticēt;</p> <p>b) pārsūtītu to citiem draugiem un pajautāju, vai viņi tic. Ja daži teiktu – JĀ, Tu arī ticētu;</p> <p>c) paskatītos datumu, kas parādās pie fotogrāfijas parametriem. Ja tas ir šīs dienas datums, tad ticētu.</p>	<p>Interneta vidē daudzi cenšas izskatīties citādi, pārsteigt, piesaistīt uzmanību – dažādu mērķu vadīti, pelnot naudu, popularitāti, simpātijas vai ko citu. Bieži mēs no fotogrāfijām veidojam slēdzienus, neanalizējot, vai tās ir patiesas vai montāža. Kādas tam ir sekas – dezinformācija, skaudība, liekas emocijas? Veidojiet nodarbības, kurās skolēni meklē apstrādātus attēlus, analizē to mērķi, sasniegto rezultātu.</p> <p>Iepazīstiet speciāli radītas programmas viltus attēlu radīšanai:</p> <p>www.fakephoto.org photofunia.com funphotobox.com</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Iepazīstieties ar pētījuma „SKOLĒNA DIGITĀLAIS IQ” rezultātiem 5., 6. lpp. • Pilnveidojiet skolēnu izpratni par atbildību, veidojot saturu vai daloties ar citu radītu saturu, izmantojot grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” 24. uzdevumu, 59.–61. lpp. • Pilnveidojiet skolēnu prasmi atšķirt viltus ziņas un īstām, izmantojot rokasgrāmatas „PATIESS VAI VILTUS?” sniegto informāciju un infografiku „KĀ ATPAZĪT MALDINOŠAS FOTOGRĀFIJAS UN VIDEO?”. • Izpildiet testu „FOTO DETEKTĪVS”. • Izpētiet kopā ar skolēniem Drossinternets.lv materiālu „IZDOMĀTS VAI PATIESS?”.

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLAŠĒ
<p>8. Jūs ar draugu esat sarunājuši tikties Rīgas dzelzceļa stacijā. Tu zini, cikos viņš izbrauc no Tukuma, bet nezini, cikos vilciens pienāk Rīgā. Draugs ir aizmirsis mājās telefonā, un sazināties ar viņu Tu nevari. Kā visātrāk atrisināt šo problēmu?</p>	<p>a) ieiet www.pv.lv (Pasažieru vilciens) un apskatīties vilcienu kustības sarakstu;</p> <p>b) zvanīt vecākiem un prasīt, cikos pienāk vilciens no Tukuma;</p> <p>c) braukt ātrāk uz staciju, gaidīt un apskatīties sarakstu, kas stacijā pielikts pie sienas.</p>	<p>Sakot, ka mūsu bērni ir digitālie pilsoņi, mēs bieži pārspīlējam viņu prasmes jēgpilni lietot interneta sniegtās iespējas. Prast atrast un uztvert vajadzīgo informāciju ir pieredzes un attīstītu prasmju jautājums. Šīs prasmes jāattīsta praktiskā darbībā, veicot konkrētus uzdevumus – meklēt informāciju, izveidot situācijas risināšanas plānu u.c.</p> <p>Plašāk par digitālo tehnoloģiju jēgpilnu lietošanu materiālā „Digitālā kompetence – lietpratīgam 21. gadsimta skolotājam un skolēnam”.</p>	<p>Izmantojiet digitālās kompetences līmeņu aprakstu „DIGITĀLĀ PRASME”, lai palīdzētu skolēniem apzināties savu zināšanu un prasmju līmeni</p>
<p>9. Tev ir vajadzīgs jauns telefons, un Tu redzi reklāmu, kurā teikts, ka šis ir ļoti stilīgs telefons un šodien ir akcija – tiek piedāvāta lētākā telefona cena Latvijā. Tu:</p>	<p>a) nekavējoties lūdz vecākus pirkt šo telefonu, kaut arī iepriekšējo telefona cenu nemaz nezini;</p> <p>b) salīdzini cenu pie citiem tirgotājiem, noskaidro akcijas ilgumu un uzzini vairāk par šo telefonu;</p> <p>c) pajautā draugiem, ko viņi domā par šo telefonu, un, ja viņi saka, ka telefons ir stilīgs, tad lūdz vecākus pirkt šo telefonu.</p>	<p>Reklāmas saukļi tiek radīti, lai pievērstu uzmanību, pārliecinātu un rosinātu rīkoties – pirkt. Skolēniem jāpilnveido prasme kritiski analizēt reklāmās ietvertu informāciju, apzinoties reklāmas un informācijas atšķirības. Strādājiet ar reklāmas vēstījumiem, salīdziniet tos ar precī vai produktu dzīvē.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Lai nostiprinātu skolēnu izpratni par reklāmās izmantotiem saukļiem un to saistību ar realitāti, mērķi, izpildiet Drossinternets.lv UZDEVUMU NR. 1 PAMATSKOLAI. Praktiski padomi LSM.lv rakstā „KĀ PĀRBAUDĪT BEZMAKSAS BIĻEŠU UN CITU LABUMU SOLĪTĀJUS”, kā pārbaudīt reklāmas solījumus. Nodarbības apraksts par reklāmas ietekmi „PĒRC, PĒRC, PĒRC! KĀ DARBOJAS REKLĀMA”.
<p>10. Tavs draugs apmeklējis kādu pasākumu un internetā ielicis ziņu, ka pasākums bijis „galīgi garām”. Tu pats šajā pasākumā neesi bijis. Tu:</p>	<p>a) stāsti visiem, ka pasākums bijis „galīgi garām”, jo, ja draugs tā saka, tā arī ir bijis;</p> <p>b) pajautā vēl kādam, kas bijis pasākumā, un tad droši dalies ar informāciju par pasākumu tā, it kā pats tur būtu bijis;</p> <p>c) nekomentē, jo pats neesi tur bijis.</p>	<p>Komentēšana internetā ir viena no līdzdalības formām. Kāda ir komentētāja atbildība? Analizējiet internetā pieejamos komentārus, kā arī portālu lietotāju noteikumus. Cik bieži komentāri tiek balstīti emocijās, tiek rakstīti, nepārzinot faktus? Svarīgi ir paplašināt skolēnu izpratni par daudzveidīgām līdzdalības formām – balsojumiem, dalību projektos, aktivitātēs.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Izmantojiet MATERIĀLUS PAR INFORMĀCIJAS AVOTIEM. Iepazīstiniet skolēnus ar portālu „Mana Balss” WWW.MANABALSS.LV, šobrīd aktuālajām iniciatīvām. Pilnveidojiet skolēnu izpratni par internetu kā līdzdalības rīku, izmantojot metožu krājuma „LABĀ PRAKSE PILSONISKAJĀ IZGLĪTĪBĀ” 9., 10. lpp. un 34., 35. lpp.

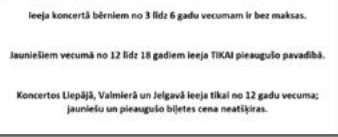
KOMUNIKĀCIJA, SADARBĪBA

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLAŠĒ
<p>11. Skolā jārealizē projekts, strādājot grupā. Efektīvākā rīcība būtu:</p>	<p>a) viens skolēns uzņemas grupas vadītāja lomu, kam visi iesūta materiālus, viņš tos apkopo un izsūta pārējiem, kas katrs savā failā atkal labo un sūta atpakaļ. Tad grupas vadītājs atkal skatās visus failus, drukā tos ārā un veic izmaiņas;</p> <p>b) izveidot koplietošanas dokumentu, kurā katrs var labot un pievienot savu informāciju tiešsaistē jebkurā sev ērtā laikā un vietā;</p> <p>c) visi sēž pie viena datora un pēc kārtas ieraksta savu projekta daļu.</p>	<p>Ja protam efektīvi lietot digitālās tehnoloģijas, tās palīdz mums risināt uzdevumus un problēmas. Ja zinām mērķi, kas jāsasniedz, tad varam izvēlēties piemērotāko rīcību un atbalsta materiālus konkrētajā situācijā. Lai skolēni pašvadīti to spētu, ir jābūt zināšanām par dažādiem risinājumiem un prasmēm tos izmantot, apzinoties gan plusus, gan mīnus. Mācību procesā šo prasmi attīsta, ietverot dažādu avotu, tehnoloģiju, ierīču izmantošanu uzdevumu veikšanā (piem., grāmatu paņemam bibliotēkā vai lasām internetā), izvērtējot piemērotību un sasniegto rezultātu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Lai vērstu skolēnu uzmanību uz digitālo prasmju stiprināšanas nepieciešamību izglītības procesā un pašvadīti mācoties, izmantojiet informāciju no „Samsung Skola nākotnei” pētījuma prezentācijas „LATVIJAS JAUNIEŠU DIGITĀLĀS PRASMES „IESTRĒGUŠAS” IZKLAIDES SFĒRĀ” un pārrunājiet to. Svarīgi iepazīstināt skolēnus ar digitālo kompetenci, kas kā caurviju kompetence ir integrēta „Skola2030” izglītības saturā, vairāk lasi materiālā „IZGLĪTĪBA MŪSDIENĪGAI LIETPRATĪBAI: MĀCĪBU SATURA UN PIEEJAS APRAKSTS”, izprotot jaunās pieejas mērķi skolēnam, saistību ar reālo dzīvi, satura izmaiņas un digitālo kompetenci kā atbalstu ikvienai jomai mūsdienīgā mācīšanās procesā.
<p>12. Tu organizē skolas pasākumu, un ir nolemts, ka Tev uz to ir jāauzicina multimākslinieks Kašers. Tev jāatrod veids, kā sazināties ar viņu. Tu:</p>	<p>a) ej pie skolotājas un lūdz, lai viņa atrod kontaktus un Tev iedod;</p> <p>b) ieliec ziņu FB, lai kāds Tev atsūta kontaktus, un gaidi;</p> <p>c) ieej google.com un ieraksti: Kašers kontakti.</p>	<p>Precīza un ātra informācijas ieguve ir viens no efektīvas interneta lietošanas priekšnoteikumiem. Skolēniem regulāri ir jāpilnveido prasme meklēt informāciju, izmantojot ne tikai meklētājprogrammas, bet arī prognozējot, kur vajadzīgā informācija varētu būt atrodama, kā tā tiek strukturēta internetā u.c. Šī prasme attīstāma darbībā: meklēt muzeja darba laiku, transporta izmaksas ekskursijai, kilometru skaitu līdz konkrētai vietai, kontaktus u.c.</p>	<p>Pilnveidojiet skolēnu prasmes meklēt internetā konkrētu informāciju, pildot uzdevumu „ATRODI INTERNETĀ!”.</p>

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLASĒ
<p>13. Digitālā etiķete nozīmē:</p>	<p>a) pareiza, jo neviens taču neuzzinās patiesību; b) nepareiza, jo Tu melo pārējiem un neievēro autortiesības; c) normāla, jo galvenais ir uzvarēt konkursā.</p>	<p>Droša interneta lietošana un uzvedība internetā ir viens no svarīgākajiem jautājumiem, runājot par interneta lietošanu. Digitālā etiķete ir tikpat būtiska kā pieklājība reālajā dzīvē, un tās neievērošana izraisa identiskas sekas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Noderīgs materiāls: Ludmila Belogradova, Astra Jansone „ETIĶETES IEVĒROŠANA E-VIDĒ”. Izmantojiet 3. uzdevumu no grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ”, 18., 19., 20., 21. lpp.
<p>14. Tu vēlies nokārtot velosipēda tiesības. Ērtākais veids, lai sagatavotos eksāmenam, ir:</p>	<p>a) ieiet www.csdd.lv un mācīties teoriju tiešsaistē, kā arī pieteikties eksāmenam tiešsaistē; b) palūgt, lai kāds, kam ir teorijas grāmata, atnes Tev to tuvāko dienu laikā; c) iet uz eksāmenu nemācoties, jo visu jau tāpat Tu zini.</p>	<p>Interneta vide piedāvā e-iespējas, lai taupītu laiku un resursus. Svarīgi zināt par tiem un veidot pieradumu izmantot sev vajadzīgos. Pilns e-pakalpojumu klāsts ir pieejams no 18 gadu vecuma, bet dažas iespējas tiek piedāvātas jau agrāk – piemēram, pašvaldību mājaslapās balsot par svarīgiem notikumiem pilsētā, iesniegt ierosinājumus, ziņot par nekārtībām u.c. Skolēni var veidot savu e-pakalpojumu sarakstu, izvērtējot e-pakalpojumu priekšrocības. Latvijā pieejamie e-pakalpojumi apkopoti portālā Latvija.lv.</p>	<p>Iepazīstiniet skolēnus ar apkopoto informāciju rakstā „E-PAKALPOJUMI NAV DĀVANA PILNGADĪBĀ, TOS VAR IZMANTOT ARĪ SKOLĒNI”.</p>
<p>15. Tavs klases biedrs piedalās zīmējumu konkursā un lūdz Tevi nobalsot par savu zīmējumu internetā. Tu:</p>	<p>a) sūtītu to e-pastā, kaut gan tā ir 27 MB liela un Tu nezini, vai tā tiks nosūtīta; b) izmantotu kādu bezmaksas failu glabāšanas vietni, piemēram, failiem.lv, wetransfer.com u. tml.; c) dalītu to vairākās daļās un katru prezentācijas daļu sūtītu savā e-pastā, lūdzot skolotājam pašai salikt daļas kopā.</p>	<p>Gudri lietot digitālo tehnoloģiju iespējas ir viens no mediju pratības mērķiem, apzinoties, ka tehnoloģijas palīdz ātrāk un efektīvāk risināt dotos uzdevumus, problēmas. Skolēnam jābūt elastīgi risināt katru situāciju, izvēloties tai piemērotākos risinājumus. Pirmie soļi sperami kopā, analizējot dažādas iespējas, kanālus, to priekšrocības, mīnus.</p>	<p>Iepazīstieties ar pētījuma „SKOLĒNU DIGITĀLAIS IQ” rezultātiem, vērsot uzmanību uz 7. slaidu, kurā apkopoti dati par jomām, kurās skolēni vēlas papildināt savas zināšanas.</p>

IZGLĪTĪBA

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLAŠĒ
<p>16. Tu izlasi rakstu internetā par kādu dzērienu, kuru dzerot uzlabojas atmiņa. Minēts arī profesora vārds, uzvārds, kas šo pētījumu veicis. Dzērienu var nopirkt tikai šodien par īpaši zemu cenu, bet, ja rakstu pārsūta 10 draugiem, cena ir vēl zemāka. Tu:</p>	<p>a) pirms pērc vai pārsūti šo ziņu, pārbaudi profesora vārdu, uzvārdu un noskaidro, vai šāds cilvēks eksistē un ar ko nodarbojas. Pārbaudi, kāda vēl informācija iegūstama par šo dzērienu;</p> <p>b) pirms notici šai ziņai un pārsūti to citiem, nopērc šo dzērienu pats un centies pārbaudīt rezultātu;</p> <p>c) netici šai ziņai, jo tā vienkārši nevar būt. Tu vispār netici nekam, ko raksta internetā.</p>	<p>Spēja kritiski uztvert un analizēt reklāmas vēstījumus mūsdienās kļūst arvien būtiskāka, jo bērni un jaunieši paši pērk un patērē preces, produktus, pieņem lēmumus un ietekmē ģimenes lēmumus par to iegādi. Pilnveidojot skolēnu prasmi atpazīt reklāmas stratēģijas izmantotos elementus, rodas pieradums analizēt reklāmu vēstījumus, salīdzināt tos, izvērtēt ietvertos argumentus u.c.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pilnveidojiet skolēnu prasmes kritiski uztvert mediju vēstījumus, izmantojot grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” 17. uzdevumu 45. lpp. lesakām izmantot arī izglītības mērķim veidoto reklāmas video „PĒRC MAĢISKĀS CITRONU KONFEKTES!”, kas uzskatāmi ietver reklāmās izmantotās pārliecināšanas stratēģijas. Nodarbību plāns „PĒRC, PĒRC, PĒRC! KĀ DARBOJAS REKLĀMA”.
<p>17. Ar kuru no šīm ziņām, Tu dalītos:</p>	<p>a) </p> <p>b) </p> <p>c) </p>	<p>Dalīšanās ar viltus ziņām, uzmanību piesaistošām, bet „tukšām” ziņām vai novecojušām ziņām nav raksturīga tikai skolēniem. Skatiet sižetu „DAUDZI IEDZĪVOTĀJI NEATPAZĪST VILTUS ZIŅAS. CIK LIELA IR TO IETEKME?”</p> <p>Kritiski izvērtēt ziņas, nevis nedomājot spiest „Dalīties”, prasa laiku un vēlmi iedziļināties ziņas saturā. PADOMI UN VIZUĀLS MATERIĀLS PAR MEDIJPRATĪBU.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Materiāli par viltus ziņām un to sekām sabiedrībā WWW.PILNADOMA.LV sadaļā <i>Enciklopēdija</i>. Piemēram, „TĪRI FAKTI”. Izpētiet kopā ar skolēniem Drossinternets.lv materiālu „IZDOMĀTS VAI PATIESS?”.

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLAŠĒ
<p>18. Jūs ar draugiem vēlaties apmeklēt koncertu. Tev ir pašam sava kabatas nauda, un biļeti nopirkt Tu vari, neprasot atļauju vecākiem. Zem pasākuma plakāta ir šāda informācija:</p> 	<p>Tu secini, ka noteikumi iekļūšanai koncertā ir šādi:</p> <p>a) ja Tev ir 12–18 gadi, biļete ir jāpērk un ieeja pasākumā ir tikai pieaugušo pavadībā;</p> <p>b) ja Tev ir 6–12 gadi, ieeja pasākumā ir bez maksas;</p> <p>c) ja Tev ir 12–18 gadi, pieaugušā pavadībā ieeja ir bez maksas.</p>	<p>Mediju pratība ietver prasmi uztvert un izprast informāciju, kas mērķtiecīgi jāstiprina ikdienas mācību procesā, lai izvairītos no paviršas lasīšanas, nespējas uztvert teksta galveno vēstījumu. Skolēnam jāapzinās, pie kā noved pārprasts, nekorekti uztverts vēstījums – kādas sekas dažādās situācijās tas izraisa. Teksts un attēls ir galvenie informācijas nesēji mūsdienās, tāpēc būtiski apgūt dažādas lasīšanas stratēģijas, kas pielietojamas ikdienā. Internetā pieejama plaša informācija par lasīšanas stratēģijām, šeit ieskatam raksts „KATRS SKOLĒNS VAR LASĪT MĒRĶTIECĪGI UN AR IZPRATNI”</p>	<p>Pilnveidojiet skolēnu prasmes meklēt un uztvert konkrētu informāciju internetā, izmantojot grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” 10., 11. uzdevumu 37., 38. lpp.</p>
<p>19. Tu esi atradis mājaslapu, kurā ir interesantas spēles matemātikas apguvei, taču mājaslapa ir angļu valodā. Tu nolem:</p>	<p>a) labāk šīs spēles nespēlēt – ja nu citās valstīs matemātika ir citādāka, bet Tu nevēlies iemācīties kaut ko nepareizi;</p> <p>b) spēlēt spēles un pastāstīt par tām arī skolotājam;</p> <p>c) nespēlēt spēles angļiski un gaidīt, kad pēc gadiem kāds tās iztulkos latviski.</p>	<p>Interneta vide pilda neskaitāmas funkcijas, no kurām viena ir izglītojošā funkcija. Informācija internetā nav ierobežota laikā un telpā, ikvienam pieejams bagātīgs resursu klāsts. Svarīgi, lai skolēni neapstājas pie bezmērķīgas interneta izmantošanas (klīšanas) vai interneta izklaides funkcijas, bet gan saskatītu un izmantotu interneta sniegtās iespējas zināšanu pilnveidē. Ieteicams klasē veidot noderīgo resursu sarakstu, „reklāmas akcijas”, uzsverot katra resursa specifiskos ieguvumus, salīdzinot ar līdzīgu saturu citos informācijas avotos, u.c.</p>	<p>Iepazīstiniet skolēnus ar noderīgiem resursiem zināšanu, prasmju pilnveidei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • IZGLĪTOJOŠAS SPĒLES UN UZDEVUMI, • TOP 10 NODERĪGAS APLIKĀCIJAS VIDUSSKOLĒNIEM.
<p>20. Internetā ir aicinājums piedalīties skolēnu konkursā ar vērtīgām balvām. Jāiesūta referāts par tēmu „Latvijas upes”. Referāti tiks publicēti internetā, lai citi skolēni labāk varētu apgūt tēmu par Latvijas upēm. Tu nupat esi rakstījis šādu referātu un esi saņēmis par to 5 balles, jo rakstīji ļoti ātri, neveltīji laiku dažādu avotu izpētei. Tu:</p>	<p>a) nesūti referātu, jo zini, ka tas nav pietiekami kvalitatīvs, bet laika to uzlabot Tev šoreiz nav;</p> <p>b) kvalitātei nav nozīmes, galvenais ir censties saņemt balvu – Tu sūti referātu;</p> <p>c) sūti referātu un pavadvēstulē ieraksti, ka saņēmi 9 balles.</p>	<p>Atbildība internetā gan kā lietotājam, gan kā vēstījumu autoram ir viens no būtiskākajiem jautājumiem, kas ietver gan attieksmi, gan konkrētu zināšanās un prasmēs balstītu rīcību. Daloties ar informāciju un zināšanām, mēs veidojam citu cilvēku zināšanas un uzņemamies atbildību par savu rīcību. Efektīvi ir uzdevumi, analizējot ierakstus Vikipēdijā, kur katrs kļūst par autoru un nereti sastopama kļūdaina, nepilnīga informācija, mācām skolēniem saskatīt šādu ierakstu sekas. Tikpat svarīgi ir veidot uzdevumus ar atgriezenisko saiti par paveikto, kur citi skolēni izvērtē klasesbiedru darbus pēc konkrētiem kritērijiem. Viens no kritērijiem – vai šāds darbs interneta vidē bagātinātu pieejamo informāciju, vai izmantoti ticami avoti, vai ir konkrētas atsauces, vai uztverams vēstījums, noformējums kopumā u.c.</p>	<p>Pilnveidojot skolēnu izpratni par atbildību sociālajos tīklos, iesakām izmantot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • video par sociālo eksperimentu „KĀDI MĒS ESAM – PASĪVI VĒROTĀJI VAI AKTĪVI LĪDZDALĪBNIEKI?”, vērsot uzmanību uz to, kā slavenības veido saturu un kā paši vērtē to, ko publicē; • INTERVIJA ar multimākslinieku Kašeru par savu digitālo personību.

ZINĀŠANAS PAR JURIDISKIEM JAUTĀJUMIEM, AUTORTIESĪBĀM

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLAŠĒ
21. Atsauce jālieto tad, ja:	a) tekstā iekļauts citāts; ietverts cita autora skaitliskais materiāls, tabulas, attēli, fotogrāfijas; pieminēts kāds zinātnieku pētījums; b) tekstā minēts kādas personas vārds, uzvārds – tas vienmēr jāsaskaņo ar personu; c) to atsevišķi pieprasa skolotājs, uzdodot gatavot referātu par kādu tēmu.	Mēs dzīvojam kolektīvo zināšanu laikmetā, kad zināšanas tiek veidotas no daudzveidīgiem avotiem, kombinējot, pilnveidojot, radot savas un daloties ar tām. Tieši tāpēc arvien būtiskāks kļūst autortiesību jautājums – kam pieder konkrētās zināšanas, pat ja tās ir publiski pieejamas internetā. Ikvienā mācību jomā ir svarīgi prasīt norādīt, kas ir izmantoto faktu, citātu, attēlu autors un kur pieejams pirmavots.	<ul style="list-style-type: none"> Par nepieciešamību lietot atsauci lasi ŠEIT. AUTORTIESĪBU LIKUMS plašākai izpratnei.
22. Tu gatavo prezentāciju par drošību internetā un izmanto materiālu „Paroles” no www.drossinternets.lv. Atzīmē precīzāk izveidoto atsauci!	a) Izmantota informācija no mājas lapā www.drossinternets.lv ievietotajiem materiāliem. b) www.drossinternets.lv c) paroles , https://drossinternets.lv/lv/info/paroles , sk. 08.04.2018.	Svarīgi ir savlaicīgi un konsekventi (ikvienā mācību jomā) izvirzīt vienādas prasības atsauču noformēšanā, kā arī pilnveidot skolēnu izpratni, kāpēc atsauču veidošana ir nozīmīga. Visefektīvāk ir skolēniem praktiski parādīt, kā pēc norādītās atsauces iespējams atrast meklēto informāciju ātrāk un precīzāk. Šādu uzdevumu var veidot kā pāru darbu – samainoties darbiem un izvērtējot otra skolēna darbā norādītās atsauces.	Par atsauču veidošanu sīkāk lasi ŠEIT .
23. Plaģiāts ir:	a) mūzikas klausīšanās internetā, par to nemaksājot, kā rezultātā tiek radīti zaudējumi autoram; b) sveša darba vai idejas piesavināšanās, uzdodot to par savu un nenorādot īsto autoru; c) precīza citāta, attēla, fotogrāfijas lietošana tekstā, atsaucoties uz autoru.	Lai izvairītos no situācijām, ka skolēni var iesniegt plaģiātus, skolotājam precīzi jāizveido darba uzdevums. Piemēram, prezentācija par Eiropas Savienību ietver augstu plaģiātisma risku, jo šādas prezentācijas ir brīvi pieejamas interneta vidē un skolēnam nav jāveic sarežģītas domāšanas darbības un jāvelta laiks faktu atlasei, salīdzināšanai u.c. Taču pārveidojot uzdevumu: izveidot prezentāciju par 3 sev svarīgākajiem ieguvumiem no Eiropas Savienības; 10 svarīgākie fakti par Eiropas Savienību; prezentācija, lai izskaidrotu 2. klases skolēnam par to, kas ir Eiropas Savienība; prezentācija asa sižeta žanrā u.c.	<ul style="list-style-type: none"> Pārrunājiet ar skolēniem rakstu „STUDENTI PAR PLAĢIĀTISMU RETI DOMĀ MORĀLĀS KATEGORIJĀS, VIEN BAI DĀS NO SODA”. Par plaģiātismu mūzikā rakstā „DESMIT SKANDALOZĀKIE PLAĢIĀTA GADĪJUMI MŪZIKĀ”. Par plaģiātismu mākslā rakstā „MĀKSLĀ PRET PLAĢIĀTISMU GRŪTI CĪNĪTIES”.

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLASĒ
<p>24. Ja Tu pamani sociālajos tīklos informāciju, ka 15. maijā nav jāiet uz skolu, un nepārbaudot dalies ar šo informāciju, tad Tu:</p>	<p>a) uzņemies līdztbildību par ziņas izraisītajām sekām;</p> <p>b) neesi atbildīgs, jo katrs pats izlemj, kam ticēt un kam ne;</p> <p>c) vienkārši jokojies.</p>	<p>Mediju pratības pamatā ir kritiskā domāšana, kas jāattīsta un jāstiprina izglītības procesā. Kritiskā domāšana palīdz neapjukt milzīgajā informācijas plūsmā: izvērtēt viltus ziņas, atlasīt uzticamu informāciju, kā arī pašam radīt kvalitatīvu, faktos balstītu vēstījumu.</p> <p>Būtisks un riskus pastiprinošs fakts – interneta vide ikvienam ļauj kļūt par vēstījumu autoru – gan radot savu saturu, gan daloties ar citu personu veidotu saturu. Nepieciešams ikdienas darbs, mācot izvērtēt viltus informāciju, atlasīt lieku un nenozīmīgu informāciju, saprast, kas ir uzticams avots un kas nē. Ikvienu mācību priekšmeta ietvaros, strādājot ar informāciju, mācāmieš noteikt tās avotus, pārbaudīt tos, saprast, kas pateikts un kas noklusēts, kas ir autors, kādas zināšanas rada šis vēstījums u.c.</p> <p>Tāpat arī skolēniem ir jāizprot situāciju nopietnība, kurās viņi ar neapdomīgu dalīšanos ar nepārbaudītu informāciju var radīt nepatīkamas sekas vai pat pārkāpt likumu. Piemēram, ja kāds izplatīs viltus ziņu par to, ka skolā ir ugunsgrēks, un citi, to nepārbaudot, dalīsies ar informāciju, kā rezultātā uz skolu aizbrauks ugunsdzēsēji, tad vainīgajiem, kas šo informāciju izplatīja – jāuzņemas atbildība un likumā noteiktajā kārtībā jāsedz radušies finansiālie zaudējumi ugunsdzēsējiem par viltus izsaukumu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Efektīva ir 3 KĀ metode – skolēns pasaka jebkuru faktu un atbild KĀ TU ZINI, KA TAS IR TĀ? Pēc skolēna atbildes seko nākamais (tieši tas pats) jautājums KĀ TU ZINI, KA TAS IR TĀ?, un tad trešo reizi. Bieži jau pie otrā jautājuma ir jāatzīst, ka mēs neesam droši par informāciju, ar kuru dalāmies vai uzskatām par savām zināšanām. Jāveido skolēnu prasme meklēt pirmavotus, nevis uztvert tikai vieglā un saprotamā valodā pasniegtas citu interpretācijas. Pilnveidojiet skolēnu kritiskās domāšanas prasmes, izmantojot grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” 12., 13., 14., 15., 16. uzdevumu 39.–44. lpp. Sadaliet skolēnus grupās un uzdodiet katrai grupai aprakstīt 3 tādus viltus ziņas, kuru izplatība var radīt kaitējumu kādai konkrētai cilvēku grupai, sabiedrībai kopumā, kādai institūcijai vai Latvijas valstij. Savstarpēji pārrunājiet minētās situācijas un atzīmējiet, kā katrā konkrētajā gadījumā būtu jārikojas tiem, kas pamana viltus ziņas.

DIAGNOSTICĒJOŠĀ DARBA JAUTĀJUMS	ATBILDES (pareizā atbilde iekrāsota)	ATBILDES PAMATOJUMS	METODISKI IETEIKUMI DARBAM KLASĒ
<p>25. Kiberiebiedēšana (draudu izteikšana internetā) ir:</p>	<p>a) tāds pats noziegums kā draudi reālajā dzīvē, piemērojot sodu atbilstoši Krimināllikumā noteiktajam;</p> <p>b) vārda brīvības izpaušana, ko ikviens var darīt interneta vidē, ja ir neapmierināts ar kāda cita uzvedību;</p> <p>c) nepieklājīga, bet nesodāma rīcība, jo draudēts tiek internetā, nevis reālajā vidē, un par to atbildība nav jāuzņemas.</p>	<p>Neskatoties uz ikdienas izglītojošo darbu, joprojām nereti dzirdam pārliecību un redzam bezatbildīgu rīcību, kas rodas no uzskata, ka internetā esam anonīmi un tieši tāpēc par uzvedību šai vidē nenesam nekādu atbildību. Diemžēl brīdī, kad skolēns nonāk situācijā, kurā būtu jāvēršas pēc palīdzības pie pieaugušā, ne vienmēr tas tā notiek, jo bērnam ir kauns, jūtama neuzticēšanās vai viņš zina, ka pats ir rīkojies neapdomīgi un baidās saņemt nosodījumu. Lai novērstu šādus gadījumus, ir svarīgi ikdienā runāt par digitālo etiķeti, kā arī par riska situācijām un adekvātu rīcību problēmsituācijā. Izvietojiet klases telpā redzamu uzticības tālruni 116111.</p> <p>Pārrunājiet publiskā telpā izskanējušos notikumus, kas saistīti ar kiberiebiedēšanu, krimināli sodāmām situācijām, analizējot tās – cēloņus un sekas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pilnveidojiet skolēnu zināšanas par kiberiebiedēšanu, izmantojot MATERIĀLU PAR EMOCIONĀLU PAZEMOŠANU INTERNETĀ. • Par viltus identitātes veidošanu un veidu, kā noteikt, vai sarunu biedrs ir tas, par ko uzdodas, izmantojiet grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” 4. uzdevumu, 22.-28. lpp. • Noskatieties sociālā eksperimenta video „SIRMGALVIS IZVEIDO VILTUS PROFILU, LAI IEPAZĪTOS AR NEPILNGADĪGĀM PERSONĀM” un pārrunājiet iespējamo skolēnu rīcību, iespējamās sekas šai situācijā. • Izmantojiet grāmatas „PASAULE TĪMEKLĪ” 5., 6. uzdevumu 29., 30., 31., 32. lpp. • Izmantojiet MATERIĀLU PAR NAIDA RUNU.